

Drogprevenciós módszerek a klinikumban

Klinikai és mentálhigiéniai felnőtt-, gyermek és
ifjúsági szakpszichológus szakképzés

Drogmegelőzés és ártalomcsökkentés

/forrás: Buda Béla, A drogmegelőzés elméleti alapjai, NDI, KEF módszertani anyagok/

Megelőzés három fő vetülete:

- 1. Kínálatcsökkentés** /a drogok hozzáférhetőségének korlátozása/
- 2. Keresletcsökkentés** /fogyasztók, vagy lehetséges fogyasztók körében a kábítószeresek iránti igény csökkentése, vagy az elutasítás erősítése/
- 3. Ártalomcsökkentés** /a már kialakult kábítószer-használat, vagy hozzászokás mellett a különféle ártalmas következmények elhárítása/

A megelőzés három szintje

A WHO három szintet fogalmaz meg:

- **Elsődleges** /valamilyen betegség vagy kóros állapot keletkezését, oki kialakulási feltételeit igyekszik megakadályozni/
- **Másodlagos** /azoknál, akik már a betegség vagy kóros állapot felé haladnak, kockázati tényezőket hordoznak, veszélyeztetettek/
- **Harmadlagos** /a már megbetegedettek állapotának stabilizálása, további romlás megakadályozása, szövődmények kialakulásának meggátlása-rehabilitáció/

Drogok esetében a prevenció szinterei

- Elsődleges megelőzés – kínálatcsökkentés és részben keresletcsökkentés
- Másodlagos megelőzés – keresletcsökkentés
- Harmadlagos megelőzés - ártalomcsökkentés

A megelőzés hatékony lehetőségei

/forrás, lásd Buda Béla idézett munkája/

- Családi beavatkozások
- Óvodai preventív nevelés
- Iskolai nevelés
- Ifjúsági szervezetek

Családi beavatkozások

- Szülői tanácsadás, felkészítés, „szülőtréning”, családterápia, családi networking, családcsoporthok – különös tekintettel az erőszak, a kapcsolati problémák, teljesítmény problémák és a pszichoszexuális érés zavaraira
- Családi modellek hatástalanítása /alkohol, dohányzás/

Óvodai prevenció

- A szerhasználati modellhatások és a kortárs csoport „nyomása” elleni felkészítés
- A szervezet autonóm igényeinek tudatosítása, önértékelési védelem

Iskolai nevelés /az alapoktatást végigkísérő tantárgyi modulok német, brit, amerikai, skandináv példák/

- Az önértékelés védelme, a marginalizáció elkerülése, kommunikatív és viselkedési készségek fejlesztése
- Teljesítményzavarok korrekciója
- A nemi szerepgyakorlás, szerepkorrekció, konzultációs és terápiás lehetőségek

Ifjúsági szervezetek

- A közösségben egyházi, lakóhelyi, emberbaráti-segítő ifjúsági munka
- Találkozási és tartózkodási helyek, különös tekintettel a mozgási és sportlehetőségekre, a zene és a tánc felhasználására
- Segítőszervezetek – tanácsadás, terápia, szociális munka, Street work (a még nem drogos ifjúsági csoportalakzatok körében), kortárssegítés
- Prevenációs politika – iskolai drogreferens, szórakozóhelyek ellenőrzése, tömegkommunikációs akciók
- Ártalomcsökkentés, dohányzás- és alkoholelleses küzdelem összehangolása a drogpolitikával

Intézményi szintek

- Hatékony kezelési és reszocializációs módok
- Korszerű detoxifikálás, vonzó ambuláns ellátóhelyek
- Általános „alacsonyküszöbűség”, sokféle rehabilitációs lehetőség
- A büntetés –végrehajtó intézményekben korszerű terápiás munka
- Kutatás, a közvélemény fejlesztése, politikai védelem (különös tekintettel a drogprobléma misztifikálására és felnagyítására, a bűnbakképzésre)

Az ártalomcsökkentés hatékony lehetőségei 1. /forrás, lásd Buda Béla idézett munkája/

- Törekvés a destigmatizációra, dekriminalizációra, diverzifikációra (elterelés), motivációs munkára
- Korai kezelésbevétel, alacsonyküszöbű konzultációs és terápiás szolgáltatások
- „Drop in” (anonim) kezelési lehetőségek
 1. Detoxifikáció
 2. Általános egészségügyi ellátás
 3. Tanácsadás
 4. Szociális munka

Ártalomcsökkentés hatékony lehetőségei 2.

- Utcai munka –kontaktus személyek
- Melegedők, tartózkodási helyek
- Tűcsere, fecskendőcsere
- (Drog) szubsztitúciós programok
- „Normalizációs” próbálkozások – munkalehetőségek, átmeneti szállások, érdekképviselő
- „Egyensúly” a krónikus droghasználatban
- „Megengedett” droghasználat és beszerzés – a holland modell
- A drogos szubkultúra rugalmas kezelése

Ártalomcsökkentés hatékony lehetőségei 3.

- A drogkereskedelem ártalmainak megelőzése - a „szer” minőségének ellenőrzése
- A drogjelenség „kapuőreinek” képzése és felkészítése
 1. Rendőrök, BV alkalmazottak, bírók
 2. Közösségi vezetők, politikusok
 3. Szociális munkások
 4. Orvosok (akut ellátás, házi orvosok, pszichiáterek)
 5. Gyógyszerészek

Ártalomcsökkentés és önsegítés

Közvélemény befolyásolása a tolerancia jegyében

A viktimizáció (áldozattá válás) és a diabolizáció (démoni bűntett) leküzdése

Prevenációs programok tervezése és értékelése 10 pontban /Rácz József idézett munkája/

1. A probléma meghatározása:

- Érintettek szociodemográfiai jellemzői
- Hol fordult elő a jelenség? (időben, szintéren)
- Mi jellemzi a megcélzandó (megelőzendő) jelenséget (illegitim droghasználat, vagy foglalkozunk a dohányzás és a túlzott alkoholfogyasztás kérdéseivel is)?
- Milyen tudományos fogalmakkal, magyarázatokkal írhatjuk le?

2. Célcsoport:

- Végső célcsoporttal (pl. diákok) van dolgunk vagy átmeneti célcsoporttal (pl. Szülők, pedagógusok) van dolgunk?
- A célcsoport szociodemográfiai jellemzői, mekkora a jelenség kiterjedtsége és a célcsoport nagysága?
- Miért éppen ezt a célcsoportot kívánjuk elérni?
- A beavatkozásnak hány személyt kell elérnie?

Prevenációs programok tervezése és értékelése 10 pontban /Rácz József idézett munkája/

- Hol és hogyan történik meg a célcsoporttal való kapcsolatfelvétel vagy motiválás (pl. hogyan érjük el az iskolából sokat hiányzó vagy onnan már kihullott fiatalokat)?
- Hogyan biztosítjuk, hogy a célcsoport folyamatosan részt vesz a prevencióban?

3. Állapot és szükségletfelmérés:

- Személyek száma
- A prevenció iránti igény meghatározása (kik akarják a prevenciót: a diákok, a tanárok, a szülők vagy az igazgató egy személyben; utóbbi esetben meggyőzhetőek –e a többiek a beavatkozás értelméről)?
- A prevenció iránti igény meghatározásának módja
- Vannak e folyó intervenciók?

Prevenációs programok tervezése és értékelése 10 pontban /Rácz József idézett munkája/

4. Célkitűzés (konkrét célok meghatározása) - a célok elérésének indikátorai:

Input- folyamat- hatás- eredmény

5. Program kiválasztása:

6. Források – Költségvetés – Határidő:

7. Az értékelés tervezése:

- Folyamatértékelés tervezése /tervezett?, van e forrás hozzá?, ki végzi?, milyen módszereket használunk az értékeléshez?/
- Az eredményértékelés értékelése /ua. szempontok/
- A tervezési szakasz értékelése /a tervezés tapasztalatait újra hasznosítják/

8. Alkalmazás

9. Értékelés és az értékelés eredményeinek kommunikálása

10. A szükséges módosítások után az intervenció újraindul

Javasolt szakirodalom

- Rácz József (2007): Droghasználat megelőzése – prevenciós modellek és programok. In: Az addiktológia alapjai I. (szerk. Demetrovics Zs.) ELTE Eötvös Kiadó, Budapest
- Buda Béla: A drogmegelőzés elméleti alapjai, NDI, KEF módszertani anyagok